

4. Кочан І.М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.01 / НАН України, Інститут української мови / І.М.Кочан. – К., 2006. – 39с.
5. Крысин Л.П. Иноязычные слова в современном русском языке / Крысин Л.П. – М.: Наука, 1968. – 206с.
6. Лотте Д.С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминоположений / Лотте Д.С. – М.: Наука, 1982. – 149с.
7. Мартынов В.В. К лингвистическому обоснованию гипотезы о вислоодерской прародине славян / В.В.Мартынов // Вопросы языкознания. – 1961. – №3. – С.53.
8. Мороховський О.М. Деякі питання теорії (іншомовних) запозичень / О.М.Мороховський // Мовознавство. – 1984. – № 1. – С. 19-25.
9. Огиенко И.И. Иноземные элементы в русском языке / Огиенко И.И. – К., 1915. – 198с.
10. Орешкина М.В. К вопросу классификации заимствованной лексики // Функциональная лингвистика. Материалы конференции. Часть I. – Симферополь, 1994. – С.73-75.
11. Степанюк О.В. Стилiстичнi функцiї запозичень у поетичнiй творчостi Л.Костенко: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / О.В.Степанюк. – К., 1997. – 20с.
12. Чурсіна Л.В. Словотвірна валентність основ французького походження в сучасній українській літературній мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / Харківський державний ун-т / Л.В.Федорець. –Х., 1998. – 18с.
13. Haugen E. The analysis of linguistic borrowing / E.Haugen. – Language, 1950. – Vol. 26. – Nr 2 / -210-231.
14. Marty A. Untersuchungen zur Grundlegung der allgemeinen Grammatik und Sprachphilosophie / A.Marty. – Halle, 1908.
16. Richter E. Fremdwortkunde / E.Richter. – Leipzig, 1919. – 403 vol.

***Анотація.** Зміни в лексиці сучасної української літературної мови є якісними й кількісними. Посилення ролі художньої літератури (доба Постмодернізму) спричинило зростання в мові питомої ваги запозичень у зв'язку з їхніми високими виражальними можливостями та значним впливом на читача. У статті розглянуто основні типи запозичень та проаналізовано критерії, за якими автор поділив іншомовну лексику.*

***Ключові слова:** іншомовна лексика, запозичення, типи запозичень.*

***Summary.** Changes in the vocabulary stock of Ukrainian literary language are qualitative and quantitative. The strengthening of the role of belles-lettres in the period of Postmodernism caused the raise of importance of borrowings due to their high expressive possibilities and considerable influence on a reader. The article depicts the main types of borrowings and analyses the criteria of division of foreign vocabulary.*

***Key words:** foreign lexicon, landings, the types of landings.*

УДК 811. 111

Гуменюк І.Л.

РОЛЬ ОДИНИЦЬ СЕГМЕНТНОГО РІВНЯ У СТВОРЕННІ СЕМАНТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОПИСІВ ПРИРОДИ АНГЛОМОВНОЇ ПРОЗИ

У світлі загальної проблеми з'ясування природи зв'язку знака з його змістом, окрему увагу лінгвістів викликають питання вивчення зв'язку між значенням та звуком. Вивченню цього питання на матеріалах різних мов приділяли увагу, і вітчизняні (І.О.Гаценко, О.В. Драгіна, О.А. Зоз, А.А. Калита, Л.І. Корнієнко, Н.Л. Львова, О.В. Найдеш, І.М. Туранська, Н.І. Белей, В.В. Левицький, Л.А. Кюмарницька, І. Бехта), і зарубіжні лінгвісти (І.І. Валуйцева, С.В. Воронін, Г.Д. Гачев, Р. Якобсон, В. Гюго, А. Рембо, П. Гіро, П. Адіа, О.Д. Кулешова, Т.Г. Орлянська, Ш. Баллі, М. Граммон, М. Махір, М. Маккарті, Е. Сепір, М. Магнус, А.Б. Михальов, А.П. Журавльов).

Незважаючи на напрацьовані внаслідок цього результати дослідження звукообразжальної підсистеми мови, які відзначаються достатнім ступенем розробленості, особливо на матеріалі поетичних творів [7, 182; 17; 9; 23], ряд важливих питань існування взаємозв'язку звуків та смислу в описах природи в художніх прозових творах залишаються й дотепер недостатньо вивченими.

Оскільки, як відомо, інтонація, без сумніву, має статус об'єкту фоносемантичних досліджень, то лінгвістичний опис інтонаційно-семантичних параметрів, спрямованих на встановлення специфіки взаємодії її компонентів і притаманних їй функцій (семантична функція) закономірно набув ознак вельми актуального завдання у різних галузях лінгвістики [12, 73, 84; 16, 58]. З огляду на це, метою статті стало встановлення закономірностей функціонування одиниць сегментного рівня у створенні семантичного потенціалу описів природи в англійській прозі.

Результати теоретичного дослідження, спрямованого на досягнення зазначеної мети показали, насамперед, що в сучасній лінгвістичній науці має місце розуміння фоносемантики як унікальної складової мовної системи з притаманними їй явищами звукосимволізму та ономапопеї, характерними для будь-якої мови, в основі яких лежить фонетична вмотивованість асоціативно-структурної подібності звучання і значення. Правомірність такого розуміння досить надійно підтверджують результати лінгвістичних досліджень, які відбувалися за двома напрямками: типологічним (І.О. Гаценко, Т.Г. Орлянська) й експериментально-фонетичним (І.І. Валуйцева, А.А. Калита, О.А. Зоз, Л.І. Корнієнко, О.Д. Кульшова, Н.Л. Львова, О.В. Найдеш, І.М. Туранська) на матеріалах різних мов. Виконане на підставі зазначених наукових напрацювань типологічне порівняння звукообразжальних феноменів дозволило вважати, що мовам, приналежним до різних мовних сімей, притаманні породжені певними позамовними й внутрішньомовними чинниками неоднакові обсяги і розгалуженість фоносемантичної системи. Проте, результати аналізованих наукових розробок дозволяють стверджувати, що існує незначна кількість ономапопеїчних слів на позначення звуків, що видають птахи й тварини, яка для багатьох мов є універсальною (іконічною) [19, 85; 8, 12].

Класифікуючи звукообразжальні слова за семантичною приналежністю, лінгвісти виділяють, зазвичай, декілька груп, а саме: *голосова ономапопея* (слова, що імітують людські або голоси тварин), *звукова ономапопея* (слова, що імітують звуки природи, як от шурхіт листя, шум дощу тощо), *мимесис/звукосимволізм* (слова, що образно/символічно передають ознаки живих або неживих об'єктів, стани природи) та окрему групу слів, що характеризують людські емоції, почуття й переживання [19, 87; 8, 6].

Вивчення звуконаслідувальних слів з погляду структурного критерію показало, що переважна більшість такої лексики наслідує миттеві, одноразові звучання, на підставі яких її структуру й визначено як односкладову (однокомпонентну – термін Т.Г. Орлянської). У межах цієї структури прийнято виділяти такі структурні підтипи ономапопів: однокомпонентні, двокомпонентні, багатоконпонентні [8, 10]. Відомо також, що для англійських ономапопів властиві односкладові звуконаслідувальні лексеми, редульковані утворення складних одиниць і парні звукономінанти [8, 9]. При цьому, за даними аналізу фонетичної будови однокомпонентних ономапопів [8, 10] найчисленнішими серед виділених 51 структурних типів є такі: приголосний-голосний-приголосний, приголосний-голосний/голосний, приголосний-голосний-сонорний приголосний (приголосний), приголосний-голосний-сонорний. Наприклад, слова *bang, clang, bleep, blare, toll, tinkle, sizzle, drizzle*. Згадані слова-ономапопи функціонують в описах природи таким чином: “*Not a latent echo in the house, not a squeak and scuffle from the mice behind the paneling, not a sigh from the half-thawed water-spout in the dull yard behind, not a sigh among the leafless boughs of one despondent poplar, not a swinging of an empty store-door, no, not a clinking in the fire, but fell upon the heart of Scrooge with a softening influence, and gave a freer passage to his years*” [2, 27-28].

На відміну від цього, парні звуконаслідувальні слова, наприклад такі *ding-dong, clip-clop, toot-toot, tick-tock, pitter-patter*, відзначаються чергуванням голосних і приголосних звуків за такими моделями: зміна анлаутного приголосного, зміна інлаутного голосного, повна/часткова редулькація, повна зміна другого компонента [8, 10].

Крім того, заслуговують на увагу спостереження щодо особливостей функціонування звуків: голосні тонують звучання лексем відповідно до свого форманта, приголосні передають вид шуму залежно від акустично-артикуляційних особливостей [та само]. Аналіз показує також, що фонетична семантика англійської мови вирізняється відносною бідністю (378 одиниць) [там само] й наявністю, здебільшого, звуконаслідувань. Така особливість пояснюється існуванням дієслівних форм і дієслів з різними відтінками значень [19, 92]. Наприклад, *to waddle, to toddle, to wobble, to stagger, to reel, to stride, to swagger, to tramp, to trudge, to wander, to stroll, to shuffle* тощо. Іншою характерною відмінністю англійської мови слугує варіювання дієслів, основою деяких з них є звуконаслідування, й уживання прислівників у функції ономапопеїчних й

ідеофонічних слів [19, 93]. Наприклад, *to twang, to clang, to bleep, to bang, to crackle, to screech noisily, to gurgle loudly*. Підтвердженням цьому слугують такі приклади: “*When dogs fight, there are usually preliminaries to the actual combat – snarlings and bristlings and stiff-legged stuttings*” [3, 118];

“*...we descended into steep ravines that showed only as wooded patches until you were in them, slid down, clung to vines, stumbled and climbed and slid again, down and down, then steeply, impossibly, up, hearing the rustle of night things and the cough of a leopard hunting baboons, me scared of snakes, and touching each root and branch with snake fear in the dark*” [1, 138].

Серед зазначених лексем виділяють також класи й групи, до яких входять ономотопи на позначення звуків живої природи. Аналізуючи і порівнюючи явище звукозображення в українській, російській та англійській мовах, І.О. Гаценко зазначає, що найчисленнішими лексико-семантичними групами в останній є номінації криків птахів, тварин, наслідування звуків неживої природи й рослин, а також наслідування звуків, що утворюються при злеті птахів [8, 9].

Проведений нами порівняльний аналіз фонетичної структури, спрямований на з'ясування закономірностей взаємодії фонем та фонестем як елементів звуконаслідувальної підсистеми показав, що відповідно до особливостей будови звукономінативних лексем в анлаутній позиції вживаються приголосні [b], [p], [k], [d], [t], [g], [f], [h], [s], [t], [r], [l], а в ауслауті – [p], [k], [l], [s], [t], [f], [m], [g], [z], [d], [b], [r], [s].

“*White Fang bristled and bared his teeth and backed away*” [3, 165];

“*...as he swung the whip or club and listened to White Fang's cries of pain and to his helpless bellows and snarls*” [3, 171];

“*In the dark the old man could feel the morning coming and as he rowed he heard the trembling sound as flying fish left the water and the hissing that their stiff set wings made as they soared away in the darkness*” [2, 20];

“*As I jumped from the car and sprinted after them they rocketed up, their legs tucked close beneath them, heavy-bodied, short wings drumming, cackling, to go over the trees ahead*” [1, 121].

Найпоширенішими інлаутними голосними ономотопів вважаються голосна переднього ряду верхнього підняття [i], голосна заднього ряду верхнього підняття [u:], голосна переднього ряду низького підняття [ж]. Про це свідчать такі приклади описів природи: “*...on which the waters chafed and dashed, the wild year through, there stood a solitary lighthouse*” [2, 50];

“*There was a wooshing snort and no movement, not a stir in the reeds. Then there was a crashing farther away and we could see the reeds swaying with the rush of something through them toward the opposite bank...*” [1, 170].

Ми вже наголошували, що серед фонетичних одиниць як складових фоносемантичних мовних явищ, лінгвісти розглядають також і фонестеми. У зв'язку з цим у наукових джерелах фонестемі прийнято визначати як міжрівневу мовну одиницю (сполучення фонем), що стоїть у проміжку між фонемою та морфемою, й має символічні функції [18, 8; 12, 66]. Зазначимо тут, що для англійської мови властиві такі сполуки приголосних: fl, bl, pl, sl, kr, br, dr, tr, str, sp, sw, sk, sk [11, 71]. На думку ряду авторів фоносемантичних досліджень подібні звукосполуки дають можливість виявити й ідентифікувати спільну конотацію слів, тобто схожість звукових сполук сприяє розвитку синонімії [12, 71].

Вивчаючи зв'язки між фонестемою і значенням слова фонетисти виділяють певні типи таких зв'язків: звуконаслідування (наприклад, звукосполучення kr gr несуть елемент зі значенням “видавати звук” – gr + гарчати, скрипіти, бурчати; а kr + – ударяти, гуркотіти, хрумтіти, бурчати), звуко символізм (наприклад, такі фонестеми як tr, gl, fl мають значення швидкості, блиску, слабкості або в'ялості), зв'язки, що неможливо віднести до вище зазначених груп (наприклад, звукові сполуки з випадковою поширеністю коренів в англійській мові можуть вносити в лексеми такі семантичні значення kl + чистити, tr + жарт, sw + чепурун, чепуритися, sm + пляма, заплямувати, забруднити) [12, 71]. У межах започаткованого аналізу доцільно, на наш погляд, виокремити два типи зазначеного зв'язку, а саме звуконаслідування й звуко символізм. За цих умов, у процесі розгляду функціонування фонестем у складі ономотопів, має сенс виділення таких семантичних особливостей: gr – на початку слова має негативну конотацію, позначає щось неприємне, болісне (*grunt, growl, grumble*); cl – на початку слова вказує на якість дотикової поверхні, щось металічне або гостре (*clang, clank, clash, clink, clip-clop*); sp – в анлаутній позиції викликає асоціації з водою, будь-якими іншими рідинами, сипучими речовинами, точніше з їхнім пересуванням, протіканням, переміщенням (*splash, spit, splutter, spray, sprinkle*); wh – у початковій позиції може позначати рух повітря (*whistle, whirr, whizz, wheeze, whip*); ash – в ауслаутній позиції часто характеризує швидкість й поривчастість руху (*smash, dash, crash, bash, mash*); ckle, ggle, zzle – в ауслауті номінує щось легке або повторюваність дії (*trickle, crackle, tinkle, giggle, sizzle, wriggle*) [27, 40]. Про існування зазначених особливостей свідчать наведені нижче приклади: “*Cry after cry, and answering cries, were turning the silence into a bedlam. From every side the cries arose,*

and the dogs betrayed their fear by huddling together and so close to the fire that their hair was scored by the heat" [3, 11];

"His feet clung to the earth with the same tenacity that he clung to life" [3, 153];

"The mastiff shook his head, growled hoarsely, and plunged at White Fang" [3, 175];

"But White Fang was here, there, and everywhere, always evading and eluding, and always leaping in and slashing with his fangs and leaping out again in time to escape punishment" [3, 175].

Зазначемо також, що аналізуючи ліричні і прозові твори німецької літератури, О.В. Найдеш установлює залежність використання певних фонем від мажорного чи мінорного ладу творів, тобто вживання звукосполучень впливає на емоційне забарвлення твору, а, отже, й на настрої та враження читача/слухача [18, 14-15]. Прикладами такого впливу можуть слугувати такі уривки: *"It was a great surprise to Scrooge, while listening to the moaning of the wind, and thinking what a solemn thing it was to move on through the lonely darkness over an unknown abyss, whose depths were secrets as profound as Death: it was a great surprise to Scrooge, while thus engaged, to hear a hearty laugh"* [2, 51];

"That night after dinner we heard the flamingoes fighting in the dark. It was like the sound the wings of ducks make as they go over before it is light, but slower, with a steady beat, and multiplied a thousand times" [1, 190].

Поглиблюючи вивчення фоносемантичних особливостей сполучень звуків англійської мови, А.А. Калита пропонує звернути увагу не лише на звукосполучення приголосних, а й на наступну голосну [12, 71]. На її думку, тип голосного звуку здатен впливати на відтінки значень синонімів [12, 71]. Наприклад: *"A long wailing cry, fiercely sad, from somewhere in the darkness, had interrupted him"* [3, 11];

"He came out of the tangle a spectacle of malignancy, ears flattered back, lips writhing, nose wrinkling, his teeth clipping together as the gangs barely missed the hound's soft throat" [3, 231].

Деяко складнішим убаачається виділення функціональних особливостей фонем та фонемем у випадках наявності звукової символіки, позаяк цей тип звукообразжальної лексики має інші витоки. Саме тому використання критеріїв класифікації, запропонованих С.В. Ворніним [5, 13-14], неможливе без додаткового врахування притаманних кожній конкретній мові інтерлінгвістичних ознак. Це пояснюється тим, що в процесі розвитку мови звукосимволічні слова втрачають з часом свої семантичні й функціональні особливості, змішуючись з лексикою незвукообразжальної мовної системи [5, 14].

За визначеннями ряду лінгвістів звукосимволічні лексеми (ідеофони або образні слова – термін С.В. Вороніна), здебільшого, позначають види руху, світлові ефекти, розмір, просторові параметри, якості поверхні об'єктів, фізіологічний або емоційний стан, дії людини і тварин [22, 163; 6, 6-7]. При цьому критеріями виділення ідеофонів, за твердженням С.В. Вороніна, мають слугувати редуплікація, експресивна гемінація, ізоморфізм згаданих слів у різних мовах [6, 6]. Наприклад, в англійській мові роль означених критеріїв виконують такі слова: *rattle, chirrup, pitter-patter, clip-clop* тощо. Крім того, звукосимволізм сучасних мов відзначається статичним характером й продуктивністю ідеофонічних словотворчих основ. У художніх текстах різного жанру й прагматичної спрямованості фонетичний символізм реалізується за допомогою ідеофонів, у яких частина (окремі звуки або звукові сполуки) чи ціле слово можуть символізувати певне явище, як це має місце у прикладах: *"Foggier yet, and colder. Piercing, searching, biting cold"* [2, 13];

"All he could make out was, that it was still very foggy and extremely cold, and that there was no noise of people running to and fro, and making a great stir, as there unquestionably would have been if night had beaten off bright day, and taken possession of the world" [2, 23].

Фонетичний символізм звукосполучень може передавати як позитивну, так і негативну конотацію (оцінно-емоційна тональність – термін О.А. Зоз) [11, 104; 18, 14-15], а інколи й поєднуватися з іншими аспектами символіки, наприклад, кольоровим [9, 57]. Деякі автори пов'язують звук [a] з червоним забарвленням, пояснюють [u] як звук, символізуючий щось важке або темне, та відзначають багатоколірність англійських голосних [9, 57]. Думка про те, що звукам притаманне певне символічне забарвлення, підтверджується даними експериментальних досліджень на матеріалі різних мов. Англійські голосні звуки також відзначаються багатоколірністю [9, 57]. Наприклад, *"Scrooge! A squeezing, wrenching, grasping, scraping, clutching, covetous, old sinner!"* [2, 8].

Звукосимволічні значення сполучення англійських приголосних fl, gl, pl у текстах з емоційним забарвленням, що мають значущий звуковий фон [17, 8], за результатами дослідження Н.Л. Львової, набувають значення приємності, слабкості, рівності й позитивності [17, 11].

Проте з викладеного вище стає зрозумілим, що наведений нами опис не вичерпує природу вмотивованості звуків і фонемем, оскільки, на ґрунті потенційної символічної багатозначності звуків будь-якої мови, як показано у багатьох працях [17, 11-12; 18, 14-15] один і той самий

зміст залежно від символічної вмотивованості звуку може символізуватися за допомогою різноманітних фонетичних форм.

Проведений нами аналіз наукового доробку вітчизняної та закордонної лінгвістики дає підстави стверджувати, що в різножанрових художніх творах зв'язок між звуковою формою та їхнім змістом породжується за рахунок уживання окремих звуків або сполучень голосних чи приголосних з позитивними або негативними конотаціями, створюючи в такий спосіб відповідний мотив (емоційне забарвлення, лад) прози. Використання звуків та звукових комплексів у складі звукообразальної лексики, провідними засобами якої є одиниці сегментного рівня, що створюють семантичний потенціал описів природи англійської прози, дозволяють авторам впливати на емоції слухача за умови усної реалізації пейзажних описів.

Список використаних джерел

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Эдиториал УРСС, 2004. – 576 с.
2. Бабакова О.В. Семантична структура та функціонування дієслів звучання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. філол. наук: спец. 10.02.01 “Українська мова” / О.В. Бабакова. – Запоріжжя, 2007. – 20, [1] с.
3. Валуйцева И.И. Звукосимволизм и тактика поведения испытуемых // Фоносемантические исследования: статьи / И.И. Валуйцева. – Пенза, 1990. – С. 127-134.
4. Волошина О.В. Роль сенсорной лексики в создании художественной образности (на материале английской прозы): дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Оксана Владимировна Волошина. – Киев, 1994. – 175 с.
5. Воронин С.В. Фоносемантика: основные положения // Фоносемантические исследования: статьи / С.В. Воронин. – Пенза, 1990. – С. 5-24.
6. Воронин С.В. Фоносемантические идеи в зарубежном языкознании: Очерки и извлечения. / Воронин С.В. – Л.: Изд-во Ленинградского университета, 1990. – 200 с.
7. Гачев Г.Д. Национальные образы мира. Космо-Психо-Логос / Гачев Г.Д. – М.: Издательская группа “Прогресс” – “Культура”, 1995. – 480 с.
8. Гаценко І.О. Типологічні особливості звуконаслідувальних слів (на матеріалі української, російської, англійської мов): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / І.О. Гаценко. – К., 2003. – 20, [1] с.
9. Драгіна О.В. До проблеми звукосимволізму в поезії / О.В. Драгіна // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія: Іноземна філологія. – 2000. – Вип. 29. – С. 56-58.
10. Златоустова Л.В. Просодическая организация текста // Фонология текста: статьи / Златоустова Л.В. – М., 1984. – Вып 239. – С. 15-19.
11. Зоз Е.А. Роль звуковой символики в передаче поэтического образа (на материале английской лирической поэзии 19 века) / Е.А. Зоз // Проблемы фоносемантики : тезисы выст. – М., 1989. – С. 104-105.
12. Калита А.А. Фонетичні засоби актуалізації смислу англійського емоційного висловлювання / Калита А.А. – К.: Видавничий центр КДЛУ, 2001. – 351 с.
13. Корниенко Л.И. Структурно-семантические особенности звукоподражательных глаголов современного немецкого языка: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Корниенко Людмила Ивановна. – К., 1982. – 222 с.
14. Кулешова О.Д. Фонетическая содержательность звуков английского языка // Фоносемантические исследования: статьи / О.Д. Кулешова. – Пенза, 1990. – С. 120-127.
15. Лихоманова Л.Ф. Звукоизобразительные глаголы движения – часть английской звукоизобразительной системы // Проблемы фоносемантики: статьи / Л.Ф. Лихоманова. – М., 1989. – С. 50-52.
16. Луцак С.М. Внутрішня організація прозового твору (на матеріалі художніх творів І.Франка): автореф. дис. на здобуття наук. ступеню канд. філол. наук: спец. 10.01.06 “Теорія літератури” / С.М. Луцак. – Тернопіль, 2002. – 20, [1] с.
17. Львова Н.Л. Звукова символіка початкових приголосних сполучень у поетичних творах англійської та американської літератури / Львова Н.Л. // STUDIA GERMANICA ET ROMANICA. – 2007. – Т.4, № 2 (11). – С. 5-14.
18. Найдеш О.В. Явище фоносемантизму в сучасній німецькій мові (на матеріалі консонантних сполучень): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови” / О.В. Найдеш. – Одеса, 2000. – 20, [1] с.
19. Орлянская Т.Г. Звукоподражание и звуковой символизм (на материале японского, русского и английского языков) / Т.Г. Орлянская // Вестник МГУ. – 2006. – № 3. – С. 83-98.

20. Пантелеева О.О. Этнокультурный концепт “растительный мир” в произведениях Винсенте Бласко Ибаньеса / О.О. Пантелеева // Вестник ВГУ, Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2007. – № 1. – С. 68-73.
21. Пермінова А.В. Відтворення англійської сенсорної лексики в українських віршованих перекладах: дис. ... кандидата філол. наук: 10.02.16 / Пермінова Алла Володимирівна. – Чернівці, 2003. – 165 с.
22. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К., 2006. – 716 с.
23. Тимонина А.П. Французские лингвисты об экспрессивных возможностях звуков // Фоносемантические исследования: статьи / А.П. Тимохина. – Пенза, 1990. – С. 148-156.
24. Туранська І.М. Комунікативно-прагматична функція фонетичної форми слова у художньому творі / І.М. Туранська // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. – 1997. – Вип. 2. – С. 103-106.
25. Якобсон Р. Звук и значение / Пер. с фр. Е.Я. Равлоговой // Избранные работы. – М., 1985. – С. 30-35.
26. Mahir M. Words Like Silver Fish: The Affective Component of Sound Meaning // English Teaching Forum. – Vol. 33. – № 3, July, 1995. – P. 2-5.
27. McCarthy M. English Vocabulary in Use: Upper-intermediate / M. McCarthy, F. O'Dell. – London: Cambridge University Press, 2001. – 309 p.

Список ілюстративних джерел

1. Хэмингуэй Э. Старик и море. Зелёные холмы Африки: Книга для чтения на английском языке / Э. Хэмингуэй. – СПб.: Антология, КАРО, 2005. – 320 с.
2. Dickens Ch. The Christmas Books / Ch. Dickens. – London: Cambridge University Press, 1994. – 234 p.
3. London J. White Fang / J. London. – М.: Айрис-пресс, 2007. – 352 с.

Анотація. У статті проаналізовано особливості функціонування звукозображальної системи мови та встановлено роль взаємодії фонем і фонестем із іншими мовними засобами у створенні конотаційної зумовленості семантичного потенціалу описів природи англійської прози.

Ключові слова: описи природи, англійська проза, семантичний потенціал, фонема, фонестема, звуковий символізм, ономапоєа.

Summary. The article contains the analysis of functional peculiarities of sound symbolical language system. The role of phoneme and phonestheme interaction with other language means in creating of connotational conditioning of semantic potential of nature descriptions in English prose.

Key words: nature descriptions, English prose, semantic potential, phoneme, phonestheme, sound symbolism, onomatopoeia.

УДК 81.161.2242

Гут Н.В.

СЛОВА АВТОРА ПРИ ПРЯМІЙ МОВІ ЯК ЗАСІБ ЗОБРАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ КОМУНІКАЦІЇ

Слова автора у художньому творі можуть вводити різноманітні параметри ситуації мовлення, виконуючи “оцінну функцію” і виступаючи “засобом творення образів” [2, 187]. Стилістичні явища у структурі конструкцій зі словами автора при прямій мові розглядалися в роботах В. Вронської [2], І. Кучеренка [3], М. Миших [4], Д. Розенталя [6], О. Федорова [11], Н. Шумилова [12] та ін.

Мета цієї статті – описати лексико-стилістичні особливості авторських слів як засобу зображення суб'єктів комунікації у прозових творах Григорія та Григора Тютюнника.

Важливим елементом комунікації у тексті є той, хто говорить (автор, адресант, адресат повідомлення). Як Григорій так і Григій Тютюнники передають у словах автора основну інформацію про персонажів. Здійснюючи опис вербальної ситуації спілкування, автори вводять дійові особи, використовуючи власні назви: – *Дуже вона мені потрібна, – без нотки злості промовила Дорина* [8, 144]; – *Яку сьомаку? – хрипить Помазан і закашлюється, щоб подумати, як викрутитися* [9, 282].